

1946

(Deportálás csehországba)

Januárban, e hónap elején hozzáláttak tervük megvalósításához. Komját állomáson egész vonat marha vagonokból álló szerelvény vesztegelt a falu lakóságának elszállítására, szudéta területre.

Újabb pánik tört ki a faluban amikor a nép megtudta, hogy vagonokba fogják őket rakni, a legnagyobb télben marha vagonokba. Mint a megbolygatott hangyaboly, olyan volt a falu. Egész éjjel hurcolkodott, mentett, amit csak tudott azokhoz, akiket nem érintett a deportálás. Úgy volt, hogy másnapra megjelennek az autók és szállítják őket. Az izgalom a tetőfokára hágott, mindenki várta, hogy csakugyan elviszik a népet?

(A deportálás beszüntetése, menekülés magy. országba)

Másnap a deputációt menesztettek Bratislavába a szlovák nemzeti bizottsághoz, hogy kieszközöljék a falu lakóságának visszamaradását. A küldöttséget Adamec Alexander, a község jegyzője vezette Bratislavába. A nép izgatottan várta az állomáson a küldöttség érkezését és amikor a jó hír hallatára, hogy az áttelepítést felfüggesztették, a nép örömrivalgásban tört ki és határtalan lelkesedéssel éltette a deputációt.

Ebben az újabb deportálási félelemben igen sokan irányt vettek Magyarország felé, hogy ott menedéket kapjanak. Többen át is szöktek illegális úton és a többi menekült Ipolyságon várta a további fejleményeket, amikor az utánnuk küldött táviratokból értesültek a kitelepítés beszüntetéséről, vissza jöttek családjaikhoz. Azok pedig, akik átszöktek, később családjukat is elvitték magukkal. Többen közülük Csengődön, Kakasdon és egyéb helyeken elszórva élnek.

Azon családok házait, akik a dunántúlon magy. országon telepedtek le, - ilyenek közé tartoztak a nyilasok, vitézek – kiosztották az ingatlan vagyonukat az ide telepedett repatriált magy. országi szlovákoknak, vagy pedig olyanok kapták meg, akiknek nem volt lakásuk.

Így hát községünk lakósága megmenekült a kitelepítéstől és a békés fejlődés reményében hozzá látott a háború okozta sebek orvoslásához. A németek által felrobbantott hidakat, megrongált középületeket kellett mielőbb rendbe hozni hacsak ideiglenesen is.

(Háborús károk rendbehozatala)

Társadalmi munkákkal betöltöttük a bombatölcséreket, a nyitra

folyó töltését, amely a harcok alatt a németek fedezéke volt. Az iskolákat, kultúrházat, amelyek a híd felrobbantásakor erősen megrongálódtak, mivel közvetlen közelben voltak, a hídnál, a tetőzetekről az erős detonáció lesöpörte a cserepeket és a falazatok is megrepedtek, az összes ablaküvegek betörték, a kultúrház heraklit mennyezete leszakadt. Ezeknek helyreállításához nem volt anyag, sem cserép, sem üveg. A tetőzetek befedését úgy oldották meg, hogy a cserepes pajtákról leszedték a cserepet s úgy lassan lépésről lépésre rendbe lett hozva a legszükségesebb helyreállítási munka. A front alatt több lakóház is megrongálódott a becsapódások által. Tetőfedő anyag nem volt, a gyárak még nem dolgoztak teljes kapacitással, a szükséglet azonban óriási mennyiséget emésztett fel mindenféle.

(A magyarok reszlovakizálása)

1946. májusában megkezdődött községünkben a reszlovakizálás. Jelentkezési ívet irattak alá azokkal, akik vissza akarják magukat szlovákosítani és hajlandók voltak magyar anyanyelvükről lemondani. Lakosságunk jelentős része az előző tapasztalatok hatására, hogy békésen maradjon, lemondott magyarságáról és aláírta a reszlovakizálási ívet. A reszlovakizálási aktust Adamec Alexander jegyző, Hladký Jozef Malý Kyr-i (Kiskér) igazgató tanító és Švec Viliam, a falu komiszára irányították. 1947. jan. 17-én osztották ki a kultúrházban ünnepélyes keretek között a reszlovakizálási dekrétumokat. A dekrétumok kiosztása ünnepélyes keretek között történt. Megjelentek Nové Zámky-ból a járási bizottság tagjai, a járási náčelník személyesen adta át az okmányt minden egyes reszlovakizálnak és jelképesen mindenkit megölelt.

(Szlovák Istentisztelet)

Még ez év tavaszán a helyi nemzeti bizottsággal karöltve – mivel a reszlovakizálás már megtörtént – határozatot hozott a szlovák liga, hogy a lakósságal egy ívet írat alá, hogy ezentúl a templomban az Istentisztelet szlovák legyen. Ezen erőszakoskodás újabb felháborodást okozott a nép között, mivel a falu lakosságának 95%-a magyar volt. Félve és okulva az előző üldöztetésektől és annak következményeitől, nagy része aláírta a kivánalmat, amelyet aztán felterjesztettek Trnavára a püspöki hivatalhoz, hogy a hívők kívánják azt, hogy a templomban szlovák Istentiszteletet tartassék.

(Szlovák iskolai oktatás)

A részben megtörtént reszlovakizálás után az iskolában

megkezdődött a teljesen szlovák nyelvű oktatás. Újabb nehézségek! Magyar nyelvű tanítást nem engedtek meg – a gyermekek nem értették a szlovák nyelvet, ami érthető, mivel a 6 éves magyar megszállás alatt magyar oktatásban részesültek tanulóink.

Az első években csak lassan haladt a tanítás, de aztán mindig jobban igyekeztek gyermekeink megtanulni a szlovák nyelvet, sőt örültek, hogy az anyanyelvükön kívül az állam nyelvet is megtanulhatták, amire államunkban feltétlenül szükség van, hogy annak minden polgára bírja az állam nyelvét, hogy a társadalom hasznos polgára lehessen.

(Tragikus balesetek)

1946 Novemberében tartotta lakodalmát a cétényi utcában Száraz Ferenc (Vincko) fiának. A lakodalmás vendégek az udvarban felállított sátor alatt táncoltak. Az egyik fiánál – Száraz Árpádnál – revolver volt és a konyhaajtóban babrálni kezdett vele, miközben az elsült és az udvaron lévő keresztapjának fiát találta a golyó. A fiatal 21 éves Száraz Ferenc a helyszínen meghalt, a lakodalmás nép pedig a tragédia láttára széjjel oszlott.

Száraz Árpád, aki a szerencsétlenség okozója volt, szintén baleset áldozata lett egy csehországi szénbányában, ahol mint munkaszolgálatos katona dolgozott. Munka közben a szénrámoló gép elkapta és darabokra tépte. A katonaság haza hozta szétmarcangolt holttestét és az itteni temetőben katonai parádéval temették el.

(Falunk utolsó dudása)

Ebben az évben költözött el az élők sorából falunk egyetlen és egyben legutolsó dudása, Titka Jankó bácsi 80 éves korában. A kertben összeesett és többé föl nem kelt.

Jankó bácsit a faluban mindenki ismerte. Hogyne ismerték volna! Pláne a serdülő fiatalok az első világháború előtti időkben, hiszen nekik a farsangi táncmulatságnál ő volt a dudása, na és a fonókba is eljárt szórakoztatni a legényeket – lányokat, s fizetség fejében inni adtak neki a jó ízű kéri kadarkából. Őt fogadták meg az olyan legénykéek, akik a nagy legények közé nem mehettek. Felkeresték a házaknál – valamelyik özvegy zsellér asszonytól egy szobát, - vagy éppen félszer alatt, és ott rendezték meg a farsangi táncmulatságot farsang hétfőn és kedden.

A dudát Jankó bácsi saját maga készítette, amit érdekesnek tartok megörökíteni az utókor számára. Ezen primitív hangszert Janko bácsi kutyabőrrel készítette. A dudára szánt kutyát nagy szakértelemmel megvizsgálta, még élő állapotban megállapította, vajon megfelelő lesz-e

a követelményeknek. Elég nagy-e a kutya, fiatal-e vagy öreg. Ha jónak látta, hogy érdemes lesz a bőrt lehúzni, akkor hozzálátott a dolog keresztülviteléhez. A kutya nyakára drótból hurkot kötött és a fára felhúzta. A kutya pár percig rángatózott, a dróton végre megfulladt. Akkor jó éles késsel hozzá fogott bőrének lefejtéséhez, persze nagy óvatossággal, nehogy valahol átvágja a bőrt. Nyúzás után a bőrt preparálta, amely abból állott, hogy beáztatta oltott mészbe. A mész a szőrt pár nap alatt lemarta, majd hogy a bőr puha legyen, a belső felét behintette fehér timsóval, keverve hozzá konyhasót is, hogy könnyebben kidolgozhassa.

Ezek elvégzése után hozzá látott a duda konstruálásához. A nyakrészhez maga faragta ki a szakállas, előre kitervezett és két kis hátra hajló szarvacskákkal ellátott kecskefejet. A első láb helyére illesztette a furulyát, melyet szintén saját maga faragott ki. A duda alsó végén szelep volt a felesleges levegő kibocsájtására. Az így készített dudát aztán nyomás alá vett, hogy esetleg nem-e szelel valahol – jól össze-e van varrva a bőr. Az egész instrument rendbe hozatala után következett a kipróbálás. És amikor a levegő a nyíláson át megtöltötte levegővel, majd hóna alá véve megszűtyozgatta, a levegő nyomására megszólalt a duda, ami azt a látszatot keltette, mintha a ritmust a jámbor kis szakállas kecske adta volna.

*(Elődeink szórakozása
babonás hiedelmei- a boszorkányokról)*

A régi időkben dudaszó mellett mulatott a falu népe. Lakodalmakon, táncmultságokon vagy a fonókban dudaszó mellett vigadtak.

Úgy tudjuk, hogy valamikor a duda a juhászok hangszere volt, no és a furulya is. Ők a birkanyáj mellett eléggé ráértek spekulálni, márcsak időtöltésből is, előszedték zeneszerszámaikat és eltilinkóztak sőt ha meghívták lagziba, vagy más alkalmi mulatságra, szívesen elmentek és ennek fejében egypár forintot is kaptak, no és az eszem – iszomból is kijutott nekik bőven.

Számos legenda – mende monda fűződik a dudásokhoz. A régiek a hosszú téli estéken „kahanec“ (olajméceses – majd később petroleum lámpa) világítás mellett el-el szórakoztak a szomszédal, sógorral, komával későig egy kis borocska mellett. Szóba került sok minden megesett vagy meg nem esett történet, amelyet régen valamikor még gyerekkorukban az öregek szájából hallottak. A gyermekek figyelmesen hallgatták a „szurdikban“ (siskó és a fal közötti rész, amelyben kenyér sütés után a kisebb gyerekek aludtak).

Ilyenkor leggyakoribb téma a beszélgetés alkalmával az volt, hogy valamikor az őseink hogyan éltek, ki miről volt nevezetes a faluban, mi jót,

vagy rosszat tett. Elő hozakodtak a régi idők meséivel, többek között a gonosz lelkekről, akik holtuk után is haza jártak kísérteni, vagy a boszorkányokról, akik megrontották a teheneket – éjfélkor bementek az istállóba és kifejték a teheneket, s ezek aztán véres tejet adtak. A szolgálényt aki az istállóban aludt a boszorkány megnyomta úgy, hogy szusszanni se tudott.

Ha ügyes volt, és hirtelen nyakába tudta dobni a gatyamadzagot, akkor már a boszorkánynak nem volt hatalmna felette. Akiről gyanították, hogy boszorkány, azt az istállóba be nem engedték, mert az a szemével is árthatott a jószágnak. Már a puszta jelenlétük is veszélyt jelentett az udvarban. Ilyen boszorkány gyanússal igyekezett mindenki jóba lenni, nehogy kárt tegyen valamiben, akár az állatokban, akár az emberekben, mert az ember felett is volt hatalmuk. Megrontották azt a szerelmes párt is, akiket úgy gondoltak, nem egymásnak valók, mert az egyik szegény – kevesebb földet jussol, vagy pedig mert a legénynek vagy lánynak más kellene. Ha a lánynak megtetszett egy legény, hogy szerelmes legyen öbelé, valamelyik asszonyhoz fordult tanácsért titokban, hogy célját elérhesse. Ennek fejében a boszorkány asszony kapott egy szakajtókosár lisztet, zsírt, füstölt húst, kolbászt, stb.

Régi öregeink ezekben a babonákban fanatikusan hittek. Ma már csak a mesékben emlegetik az ijesztőket, hazajáró holtakat és boszorkányokat.

(Búcsújárások)

Mindezen babonás hiszékenységük mellett igen vallásosak voltak. Falunk lakossága egypár zsidó családon kívül róm. kat. vallású volt. Búcsújárásokkal, engesztelő áldozatokkal, adakozásokkal (a kolduló barátoknak) kéregető koldusoknak adott mindig, hogy azáltal kiegyensúlyozza vétkeit jó cselekedetekkel.

(A falu vallásossága és szokásai)

Május hónapban (még az első világháború előtt is (1914-18) minden évben elzarándokoltak búcsújáró helyekre. Leggyakrabban mentek Sasvárbá (Šaštin). A búcsújárókat Labai János vezette, aki 45-ször volt Sasvárbán gyalog. A zarándokok poggyászát szekerekre rakták és akik elfáradtak az úton, azokat felvették a szekérre. Az út oda és vissza egy hétig tartott. Útközben sokaknak a lábát feltörte a papucs s azért inkább mezítláb mentek. Az éjszakákat az egyes falukban pajtákban vagy istállóban töltötték. Az úton mária énekeket énekeltek vagy a rózsafüzért imádkozták és az útközben – a határban lévő szobrok előtt megálltak és imádkoztak. Szombaton estére

tért vissza a búcsújáró csoport. A falu plébánosa kiment eléjük és ünnepélyesen bevezette őket a templomba, ahol hálaadó Isten tiszteletet tartottak. A búcsúsokat a falu apraja, nagyja meleg szeretettel várta, hogy nekik is részük legyen a búcsújárásban, egymást csókkal üdvözölték. A rokonok búcsúfiát is hoztak amit a szent helyen vettek. Emléül egy-egy szentképet, a kicsinyeknek pedig sastyini babát vagy faragott lovacskát hoztak huszárral a hátán. A lovacskának a farka helyett síp volt, amelyet a gyerecskék vígan fújtak az utcában. Ilyenkor a gyermekektől zajos volt az utca a trombitálástól, sípolástól. A legényeknek a kalapjuk mellé bokkrétát vettek a lányok. Ki-ki igyekezett szeretőjének minél szebb gombalia (gyöngyvirág) bokkrétát hozni. Ezt a bokkrétát a lány szombatn este adta át kedvesének, amikor az náluk bekopogott.

(Népviselet falunkban a XX. század elején)

Vasárnapi misére induló legények kalapja mellett ott díszelgett a búcsúi bokréta, sőt még a rozmaringos muskátlis csokorka is, no és a szépen ráncba szedett vászongatyája ráncában elől szeretője kivarrott zsebkendője díszelgett. A vászongatyája kimesterkélt szára a rámás csizmába volt bele tűrve és a vászoningre felvették a legények az elmaradhatatlan lajbit, amelyen fényes pityke gombok ékeskedtek. A lányok viselete is nagyon szép volt abban az időben. Kétfelé választott haj, amely a két oldalon ún. sokassiba volt befonva, hogy a két fülét a hajfonal félig eltakarta. A többi haj pedig be volt fonva hármassiba szalaggal, amelynek végébe széles szalag masli volt erősítve és leért pontosan a lány csipőjéig. Fodros csipkés ing, pruszlik; a hátom ezüst vagy aranyos pikkelyekkel volt kidíszítve. A nyakukban még nyáron is rojtos kendőt hordtak, amely hátul volt megkötve a derékon. Vasalt szoknyát hordtak, ötöt, hatot is felvettek, sőt némelyik még többet is felvett magára, hogy szélesebb legyen és hogy minél szélesebb kilengése legyen szoknyáinak. A szoknyáikat nyers keményítőbe áztatták és kivasalták. Ezt a sok szoknyát, hogy azok le ne csússzanak, „bufányok“ tartották (két olyan vese alakú pruszlikra varrt vánkoscák). A lábukon kordovány bőrből készült csizmát hordtak amely sárga cérnával volt kivarrva és a sarok faragott volt rajta sárgaréz patkóval. A kéreg illetve a sarok sárga gombbal volt díszítve. Később a XIX. század végén már topánt hordtak, amelynek szára hosszú volt és a cipő orrán és szárán fekete lakkos bőrral volt díszítve. Minden cipőbe a suszter csikorgót tett, úgyszintén a csizmákba is tettek. Ez a csikorgó kutyabőrből készült. Elődjeink nagyon szerették a csikorgós lábbelit, nem csak a lányok, hanem a legények is.

A menyecskek annyiban különböztek a lányoktól, hogy fejkötőt

hordtak, a fejkötőbe sok ágas, széles szalagot kötöttek, és atlasz vagy zsali kendőt kötöttek a fejükre, - a templomban külön helyet foglaltak el. Télen „kacit“ hordtak és esetleg melegebb szoknyát. Az idősebb asszonyok és férfiak ködmönnyel és halina csizmát.